

מראה מקומות, שיעור מאת הרב מרדכי קורנפלד שליט"א

Purim 5770 - Not By Chance

פורים תש"ע – בן בנו של קרהו

מקרה

1. תפילת "אשר הניא" (לליל פורים), וז"ל, "פיהם פתחו כל יושבי תבל, כי פור המן נהפך לפורנו."

2. מדרש אסתר רבה פרשה ח' אות ה', וז"ל, "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו, אמר לי להתך, לך אמור לה בן בנו של קרהו בא עלינו, הדא הוא דכתיב אשר קרך בדרך."

3. אסתר פרק ו' פסוק י"ג, וז"ל, "ויספר המן לזרש אשתו ולכל אהביו את כל אשר קרהו."

4. גמרא מגילה ז., וז"ל, "שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות, שלחו לה (משלי כ"ב) הלא כתבתי לך שלישים - שלישים ולא רבעים, עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה (שמות י"ז) כתב זאת זכרון בספר, כתב זאת - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון - מה שכתוב בנביאים, בספר - מה שכתוב במגילה. כתנאי, כתב זאת - מה שכתוב כאן, זכרון - מה שכתוב במשנה תורה, בספר - מה שכתוב בנביאים דברי רבי יהושע, רבי אלעזר המודעי אומר כתב זאת - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון - מה שכתוב בנביאים, בספר - מה שכתוב במגילה."

5. גמרא יומא פו., וז"ל, "תניא, רבי יוסי בר יהודה אומר אדם עובר עבירה פעם ראשונה מוחלין לו, שניה מוחלין לו, שלישית מוחלין לו, רביעית אין מוחלין לו, שנאמר (עמוס ב) כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו ונאמר (איוב לג) הן כל אלה יפעל קל פעמים שלש עם גבר."

6. מהר"ל בנתיב התשובה פרק ג', וז"ל,

והיה החטא דרך מקרה והשם יתברך מוחל על כל חטא שהוא במקרה, אבל כאשר כבר עשה גי פעמים לא נחשב חטא במקרה ואז אין השם יתברך מוחל, ודבר זה מבואר כי המעשה שהוא במקרה השם יתברך מוחל עליו.

תניא א"ר יוסי בר"י עבר אדם עבירה פעם ראשונה מוחלין לו שניה מוחלין לו שלישית מוחלין לו רביעית אין מוחלין לו כו', פי" כי מעשה האדם הם במקרה ולפיכך השם יתברך מוחל וסולח עד ג' פעמים, שעדיין לא הוחזק

מזל ואיצטרולוגיה

7. רש"י בראשית פרק ל"ט פסוק א', וז"ל, "ויוסף הורד... כדי לסמוך מעשה אשתו של פוטיפר למעשה תמר, לומר לך מה זו לשם שמים אף זו לשם שמים, שראתה באצטרולוגין שלה שעתידה להעמיד בנים ממנו ואינה יודעת אם ממנה אם מבתה."

8. רש"י שמות פרק א' פסוק כ"ב, וז"ל, "לכל עמו. אף עליהם גזר. יום שנולד משה אמרו לו אצטגנינו היום נולד מושיען ואין אנו יודעין אם ממצרים אם מישראל, ורואין אנו שסופו ללקות במים, לפיכך גזר אותו היום אף על המצרים, שנאמר כל הבן הילוד, ולא נאמר הילוד לעברים, והם לא היו יודעים שסופו ללקות על מי מריבה."

9. מדרש אסתר רבה פרשה ז' אות י"א, וז"ל, "בא לו מזל דגים שהוא משמש בחדש אדר ולא נמצא לו זכות, ושמה מיד ואמר אדר אין לו זכות ומזלו אין לו זכות ולא עוד אלא שבאדר מת משה רבן, והוא לא ידע שבאחד באדר מת משה ובאחד באדר נולד משה, ואמר כשם שהדגים בולעין כך אני בולע אותן, אמר לו הקב"ה רשע דגים פעמים נבלעין ופעמים בולעין ועכשיו אותו האיש נבלע מן הבולעין, א"ר חנן הדא הוא דכתיב ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם."

10. רש"י שמות פרק י"ז פסוק י"ב, וז"ל, "עד בא השמש. שהיו עמלקים מחשבין את השעות באצטרולוגיאה באיזו שעה הם נוצחים, והעמיד להם משה חמה וערבב את השעות."

11. דעת זקנים לבעלי התוספות, שמות פרק י"ז פסוק י"ג, וז"ל, "ויחלש. הטיל עליו הגורל, ושלשה שמות יש לו פור גורל חולש. דבר אחר, לכך כתיב ויחלש ולא כתב ויכה, לפי שעמלק חוזה בכוכבים היה ובחר לו אנשים שאינן עתידין למות באותה מלחמה, וכן יהושע עשה כן דכתיב בחר לנו אנשים, דמשמע קיימים ובריאים, לכך לא היה יהושע יכול להרגם אלא חתך ידיהם ורגליהם וזהו ויחלש."

12. בני יששכר, חודש אדר מאמר ד' אות י"א, וז"ל,

ישראל המה הבוראים אותו, וכיון שנפל הפור על החדש הזה אשר ישראל המה היוצרים יושבי נטעים, היאך סלקא דעתך לשום נברא בעולם לנגוע בהם ואדרבא נתעלו ונפל אז פחדם על כל העמים כביכול כעין פחד אלקי, ונתבטל כישופי המן המנחש (שהיה מבחינת נחש הקדמוני כמו שכתב מרן האריז"ל [ס' הליקוטים פ' חיי שרה]) כי הכישופים נעשים על פי הוראת שעות המזלות, ואין מזל לישראל, חודש הנעשה על ידי ישראל אין בו מזל, ויצדק לפי זה גם כן בחדש הראשון וכו' הפיל פור הוא הגורל לפני המן [אסתר ג ז], מי היה המפיל כיון שאינו מבואר במקרא, על כרחך הכוונה הוא דסתים, היינו הפועל ישועות סיבב זה שנפל הפור לחדש שנים עשר הוא חדש אדר (ר"ל הוא הנקרא בעצם אדר), כי בשנת עיבור עיקר אדר הוא בשני, כענין הנך רבוותא בגמרא שעשו סימנים אם דין הוא אדר ואם לית דין אדר עיי"ש בסנהדרין [יח ב], והנה היוצר כל הוא אלקינו הוא אשר סיבב הישועה קודם הגזירה, היינו אשר בהשגחתו נפל הפור על חדש הזה אשר ישראל המה היוצרים אותו ואין מזל לו, ואיש לא עמד בפניהם כי נפל פחדם על כל העמים [אסתר ט ב], כביכול כעין פחד אלקי, וזהו ג"כ הנרצה על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, כי הפור היה עיקר הישועה וכנ"ל."

"אבאר לך עוד, מ"ש במגילה [אסתר ט כו] על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, הלא הפור היה בימי הזעם לא בעת הישועה וכמו"ש לעיל.

ונאמר עפ"י מה שכתבו מפרשים הקדמונים, שגזירת המן היה על אדר שני, על כן קבעו מצוות החדש ובפרט קריאת המגילה באדר שני דייקא, ונ"ל דמאת הש"י היתה נסיבה שיפול לו הפור על חדש אדר שני, דהנה המן היה מכשף גדול ועשה הכל על פי כשפיו [פע"ח שער חנוכה ופורים פ"ה], והנה כתב רבינו אפרים אין כישופים שולטים במי שנולד באדר שני, ונ"ל הטעם, להיות הכישופים נעשים הכל על פי עתותי המזלות ביום פלוני ובשעה פלונית, ואדר שני אין לו מזל, והוא הנעשה על ידי ישראל המעברים השנים, אין מזל לישראל [שבת קנו א], על כן נעשה העיבור כעין תכסיסי מלכות בשבעה וחמשה ושלשה (עיי' ברש"י סנהדרין [י ב]), והענין הוא להורות עם בני ישראל המה כעין יוצרים יושבי נטעים עם המלך במלאכתו [דה"א ד כג], הלא הם כמו בוראין הזמן, חודש שאין לו מזל ברקיע, והנה ידוע מה שאמרו רז"ל שבאמת נתחייבו שונאיהם של ישראל באותו הדור [מגילה יב א], וח"ו אין מקום להמלט מגזירת המן, מה עשה המגיד מראשית אחרית הפועל ישועות בקרב הארץ, הכניס בלב המן להפיל פור, ובהשגחה עליונה נפל הפור על חדש אדר שני אשר הוא מבלי מזל, ובני

13. גמרא ברכות כ., וז"ל, "וידגו לרב בקרב הארץ, מה דגים שבים מים מכסין עליהם ואין עין הרע שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין עין הרע שולטת בהם."

שקר הנראה כאמת

14. ר' צדוק הכהן במחשבות חרוץ, אות ח', וז"ל,

לומר השורש של כל מיני גוים, שכל אומה יש לה השתקעות במין רע מיוחד שזהו שורשה וממנו

ושורש עמלק נראה לי שהוא כח ההשתקעות בדמיונות עולם הזה. והוא ראשית גוים, רצה

הוא כל כוחם בעולם הזה, דעל כן החזיר התורה על כל אומה ולשון ולא קיבלוה דאמרו מה כתיב בה לא תרצח ובעשו נאמר על חרבך תחיה (ספרי ברכה פיסקא שמ"ג) דזהו כל חיותו בעולם הזה, וכן שאר אומות כל אחת אדוקה באיזה כח דרע עד שבו נתלה עיקר חיותו הדמיוני שבעולם הזה, ולא יכלו לקבל התורה שחשבו שבוזה יתבטל חיותם

וישראל הם הדבוקים בה' יתברך שהוא בעל הכוחות כולם ואין להם השתקעות בשום כח, שההשתקעות הוא על ידי הפרדת הכח מהבורא

וברסיסי לילה, אות י"ח, וז"ל,

וזה כל תוקפו של עשו פושט טלפיו וכו' (בראשית רבה סה, א), עד שהוצרך השם יתברך לומר אני חשפתי את עשו גליתי מסתריו, דאחר לא יוכל לגלות זה, ונאמר (עובדיה א', ו') נחפשו עשו נבעו מצפוניו משמע דיש לו מצפוניים, ואין הכתוב קורא מצפון מה שצפון לעין סתם בני אדם רק מה שצפון גם ממלאכים ונביאים וחכמים ואין צריך לומר מאדם עצמו שיוכל להטעות עצמו, ואי אפשר לגלות זה אלא השם יתברך הבקי במעמקי לב.

וזה כל כח עמלק, שנקרא ראשית גוים, ונאמר (דברים כה, יט) והיה בהניח וגוי תמחה וגוי דכל העכו"ם אילו לא היה שורש מהם בלבות ישראל לא היה להם מציאות בעולם, וזה כל ענין ניצוחם, כאשר מנצח אותנו כח הרע שבלב ממילא הוא מנצח אותה אומה בפועל. וכל העכו"ם הם רע נגלה, והיה בהניח וגוי, שכבר יהיה לו נייחא מזה שלא יבלבלו שום רע ונדמה בעיניו טוב, אז

יתברך לעשותו דבר נפרד. ועמלק הוא שורש כח הפירוד הזה כי הוא התחלת מציאות הרע דזה לעומת זה, וכולל גם כן כל מיני כוחות כולם, אלא שכח ישראל הוא להדביקם כולם בה' יתברך, וכוחו הוא אדרבא להפרידם.

וזהו עמלק אשר קרן דממנו שורש ענין המקרה, דמי שדבוק באמונה דהכל מה' יתברך ניצול מדמיונות הכוזבים שהם באים רק ממחשבה דהכל במקרה, וגם מקרה לילה בא על ידי השתקעות בדמיונות כידוע.

צריך להתחזק נגד עמלק, שהוא נדמה בעיניו טוב רק שהוא עומק ראשית דרע ובשאר ההתפשטות אין מורגש רע כלל, ובו צריך 'תמחה', כי מה שרע בנגלה הכל הוא לצורך, שאין לך רעה שאין בו שימוש לצורך גם כן, דלולי כן לא ברא השם יתברך דבר זה בלב, ותאוה וכעס וכדומה הכל פעמים יש בהם צורך כשמשתמש בהם כפי רצון השם יתברך כנודע, מה שאין כן עמלק שנקרא מקרה ואינו מעצם הבריאה, כי השם יתברך ברא גם דבר זה שיהיה דבר נראה מקרה, וצריך למחותו לגמרי כי ממנו לא יישאר רושם לטוב כלל, כי ראשית הכל הוא השם יתברך ומצד ההתפשטות יש חילוקי מידות שונים, אבל הראשית גוים הוא עדי אובד, כי אני ראשון וכל ראשית שחוץ ממנו הוא אפס באמת, כי כל האומות קרו ליה אלקא דאלקא (מנחות קי.), מה שאין כן התולים במקרה ולית דין וכו'.

15. רש"י במדבר פרק כ"א פסוק א', וז"ל, "וישמע הכנעני יושב הנגב. זה עמלק, שנאמר (במדבר יג) עמלק יושב בארץ הנגב, ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם והם אינן כנענים."

16. מגילת אסתר פרק ח' פסוק י"ז, וז"ל, " ורבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם."
ואבן עזרא שם, וז"ל, "ויתכן היות 'מתיהדים' - שיתייחסו על שבט יהודה."

17. רש"י בראשית פרק כ"ה פסוק כ"ז, וז"ל, "ויהי עשו איש ידע ציד. לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצות (תנחומא)."

18. רש"י בראשית כ"ו פסוק ל"ד, וז"ל, "בן ארבעים שנה. עשו היה נמשל לחזיר, שנאמר (תהלים פ) יכרסמנה חזיר מיער - החזיר הזה כשהוא שוכב פושט טלפיו, לומר ראו שאני טהור, כך אלו גוזלים וחומסים ומראים עצמם כשרים. כל מ' שנה היה עשו צד נשים מתחת יד בעליהן ומענה אותם, כשהיה בן מ' אמר אבא בן מ' שנה נשא אשה אף אני כן."

19. עובדיה פרק א' פסוק ו', וז"ל, "איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו."

רע שהוא בעצם טוב

20. גמרא מגילה יב., וז"ל, "שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? אמר להם אמרו אתם! אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו! אמרו לו אמור אתה, אמר להם מפני שהשתחוו לצלם. אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר? אמר להם הם לא עשו אלא לפנים אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהן אלא לפנים, והיינו דכתיב (איכה ג') כי לא ענה מלבו."

21. גמרא סנהדרין צז., וז"ל, "רבי אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין, אמר ליה רבי יהושע אם אין עושין תשובה אין נגאלין? אלא, הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב."

22. גמרא יומא פו., וז"ל, "אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך... והאמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות, שנאמר ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם יחיה, לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה."

23. גמרא שבת פח., וז"ל, "א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, א"ר אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא, אמר רבא אעפ"כ הדור קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר." **ורש"י שם**, וז"ל, "בימי אחשורוש. מאהבת הנס שנעשה להם."

הקוץ המכאיב

24. ויקרא רבה פרק י"ט אות ב', וז"ל, " [קווצותיו תלתלים], א"ר זעירא אפי' דברים שאתה רואה אותן קוצין בתורה תלתלי תלתלים הן, ויכולין להחריב את העולם כולו... שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד - אם את עושה דל"ת רי"ש אתה מחריב את כל העולם כולו, כי לא תשתחוה לאל אחר (שמות לד) - אם אתה עושה רי"ש דל"ת נמצא אתה מחריב את כל העולם כולו."

25. בעל הטורים על התורה דברים פרק ו' פסוק ד', וז"ל, "שמע ישראל כו' ד' אחד. דל"ת גדולה... שלא תטעה ברי"ש, וכן רי"ש דלא תשתחוה לאל אחר הרי"ש גדולה שלא תטעה בדל"ת."

26. בני יששכר, חודש אדר מאמר ב' דרוש ח', אות י', וז"ל,

וביארה לנו איזה דרך הטוב אשר יבחר האדם ואיזה הפכו אשר ירחיק האדם, וזהו שכתבה התורה [דברים ל טו] ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת וכו' ובחרת בחיים וכו'. והנה דרך הטוב הכל הולך ליחודו ואחדותו ית"ש, והפכו הולך לצד הסטרא אחרא שהוא ע"ז ממש 'אל אחרי'. ולזה צריך האדם בינה יתירה בכל מפעל להבחין דרך האחדות והפכו ח"ו, כי לפעמים יעשה האדם מפעל והיצר יטעה אותו לומר לו שהוא דרך הטוב ובאמת הוא הפכו, כי אפילו בעשותו מצוה ויעשנה בעבור איזה פניה של עושר וכבוד וכיוצא הנה אינו עובד את ה' יתברך, רק דבר אחר, והוא כדמיון עבודה זרה ח"ו, וזהו הנרצה בפסוק 'לא יהיה בך אל זר' [תהלים פא י], היינו בך בקרבך במחשבה. וכן בהיפך, גדולה עבירה לשמה וכו' [נזיר כג ע"ב],

"תרוממנה קרנות צדיק [תהלים עה יא], תיבת צדי"ק הוא בגימטריא ר"ד, והוא על פי מה שכתבתי [אגרא דכלה פרי' כי תשא] על הא דדרשו חז"ל [ברכות לב]. בפסוק הנאמר למשה לך רד כי שחת וכו' [שמות לב ז], ודקדקו לשון רד, רד מגדולתך. ולכאורה יש להתבונן מאיזה גדולה הורידוהו, וכי היה חפץ משה רבינו בגדולת מלכים, הלא כל מגמתו היה רק גדולת השם הנכבד והנורא.

והנה פירשנו דבריהם על דרך מה שפירשנו בקנס שקנס ה' יתברך לאדם הראשון 'וקוץ ודרדר תצמיח לך' [בראשית ג יח], דהנה אלקים עשה את האדם ישר לבחור בדעתו רק את הטוב ובטבע יהיה נמאס בעיניו הרע, וכאשר אכל מעץ הדעת טוב ורע אז נתערבב דעת האדם ויכול לבחור בדעתו גם את הרע. והנה באה התורה

הדעת טוב ורע כבר נתערבב הדעת ויוכל לטעות ח"ו בין אחד וכו', היינו בין ד' לר', וזהו 'קוץ ודרדר וכו'', כבר תוכל לטעות ח"ו בין ד' לר' ובין ר' לד', אשר ישתנו זה מזה בקו"ץ בתמונה ובמספר.

וכיון שבאו ישראל לידי אותו מעשה במדבר, בודאי אין לחשוב כדרך הסכלים שעשו עגל של זהב והשתחוו לו ויזבחו לו ואמרו אלה וכו', רק בודאי היה איזה מעשה דק להוריד בכוונתן ובמעשיהן פני שור שבמרכבה, וכמו שאמרו חז"ל שומטין אחד מטטרמולין שלי וכו', והיצר הסיתם שהוא מצוה ובאמת היה זה עבודה זרה, (ועיקר בלבול הדעת היה מן ער"ב ר"ב בגימטריא דע"ת [ליקו"ת פ"ר שמות]), וזהו הנאמר אז למשה לך רד, וביארו חז"ל בדרשתם הנכבדה רד מגדולתך, אשר כתבתי בתורת ה' אתוון ד"ר גדולים להורות שלא יטעו, והנה לא פעלת, כי שחת עמך וכו', וכבר טעו וחשבו מעשיהן נוגעין לעבודת קל אחד ותהי להיפך."

וכשימנע האדם את עצמו מעבירה לשמה (בעת הזדמנות מן השמים) בחושבו שהוא נוטה לס"א, אין זה דרך הנאות, כי באמת עבירה לשמה בזמן הנרצה הוא גם כן דרך הטוב והאחדות.

הנה בהבין זה הוא הנרמז בפסוק 'קוץ ודרדר תצמיח לך', דהנה תיבת אחד בתורה בפסוק היחוד [דברים ו ד] הוא ד' רבתי, וכן בפסוק כי לא תשתחוה לאל אחר [שמות לד יז] הרי"ש רבתי, כעין אותיות גדולות שכותבין לתינוק שאין לו דיעה שלימה בכדי שיהיה יכול להבחין החילוק שבין ד' לר', כמו כן נכתבו בתורה אלו האותיות רברבין, להורות שמאד צריך האדם לשקול בדעתו ולהסתכל בכל מעשיו אם מעשיו הם לדרכי היחוד או בהיפך ח"ו. וזהו שנאמר לאדם הראשון כאשר נתפתה לעץ הדעת טוב ורע, וקוץ ודרדר"ר תצמיח לך, היינו החילוק שבין ד' לר', הן בתמונה הן במספר, היא קו"ץ; בתמונה, הנה נוסף תמונת הד' על הר' ה'קוץ' שלאחריו, ובמספר, הנה נוסף מספר ר' על הד' מנין קו"ץ. הנה אמר לו ה' יתברך, כיון שנטיית אחר עץ

27. אסתר רבה פרק ט' אות ב', וז"ל, "באותה שעה אמר הקוץ לפני הקדוש ברוך הוא רבשי"ע אני שאין לי על מה לתלות אתן את עצמי ויתלה טמא זה, שאני נקרא שמי קוץ והוא קוץ מכאיב ונאה שיתלה קוץ על קוץ."

28. גמרא מגילה י:, וז"ל, "רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא, תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס, תחת הנעצוץ - תחת המן הרשע שעשה עצמו ע"ז, דכתיב ובכל הנעצוצים ובכל הנהלולים."

29. מצודת ציון, ישעיה פרק נ"ה פסוק י"ג, וז"ל, "תחת הנעצוץ. מין אילן קוץ, כמו 'ובכל הנעצוצים'."

30. גמרא חולין קלט:, וז"ל, "המן מן התורה מנין - המן העץ."

31. ויקרא רבה פרשה י"ג אות ה', וז"ל, "ושם הנהר השני גיחון - זה מדי, שהעמידה את המן הרשע (ששף עיסה) [שנשף עמא] כנחש, על שום (בראשית ג) על גחונך תלך."

32. אסתר רבה, פתיחתא אות ו', וז"ל, "דבר אחר, כאשר ינוס איש מפני הארי - זה נבוכדנצר, ופגעו הדוב - זה בלשצר, ובא הבית וסמך ידו על הקיר ונשכו הנחש - זה המן, שהיה נושף עמא כנחש."

33. גמרא ערובין יג:, וז"ל, "תנא תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ במאה וחמשים טעמים, אמר רבינא אני אדון ואטהרנו, ומה נחש שממית ומרבה טומאה טהור שרץ שאין ממית ומרבה טומאה לא כל שכן. ולא היא, מעשה קוץ בעלמא קעביד."

חייב אדם לבסומי בפוריא

34. גמרא מגילה ז:, וז"ל, "אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי."

35. שולחן ערוך או"ח סי' תרצ"ה סעיף ב, וז"ל, "חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. הגה: וי"א דא"ל להשתכר כל כך, אלא שישה יתר מלימודו (כל זו) וישן, ומתוך שיסן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. (מהרי"ל)."

36. מדרש אסתר רבה פרשה ז' אות י"ב, וז"ל, "ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד, אותו שנאמר בו (דברים ו') ה' אחד ישן לו מעמו, אמר לו הקדוש ברוך הוא אני אין לפני שינה, הה"ד (תהלים קכ"א) הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל, ואתה אמרת יש לפני שינה, חייך שמתוך שינה אני מתעורר על אותו האיש ומאבדו מן העולם, הה"ד (שם עח) ויקץ כישן ה' ויך צריו אחור."

37. גמרא תענית כג., וז"ל, "אמר ר' יוחנן כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על מקרא זה שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים אמר מי איכא דנייס שבעין שנין בחלמא."

על פי הגורל

38. גמרא בבא בתרא קכב., וז"ל, "לא נתחלקה [ארץ ישראל] אלא בגורל שנאמר אך בגורל, ולא נתחלקה אלא באורים ותומים שנאמר על פי הגורל, הא כיצד אלעזר מלובש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדים לפניו וקלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחין לפניו, והיה מכויין ברוח הקדש ואומר זבולן עולה תחום עכו עולה עמו, טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו זבולן טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום עכו."

ורשב"ם שם, וז"ל, "והיה מכויין ברות הקודש. כלומר באורים ותומים, ששואלים תחלה באורים ותומים קודם שיטרף הממונה בקלפי, ובכך מתקררה דעתן של ישראל שרואין שהגורל היה עולה כמו שנתנבא תחלה ויודעים שחלוקה ישרה היא ולא היו מרננים בדבר השבטים מרובים."

39. משלי פרק ט"ז פסוק ל"ג, וז"ל, "בחיק יוטל את הגורל, ומד' כל משפטו."

40. מדרש בראשית רבה פרק צ"ח אות ב', וז"ל, "בחיק יוטל את הגורל - זה גורלו של יוה"כ, ומה' כל משפטו - לידע איזה הוא לשם ואיזה לגזרה. דבר אחר בחיק יוטל את הגורל - זה גורלן של שבטים, ומה' כל משפטו - שהסכים הקב"ה עמו ליתן לכל אחד ואחד לפי מה שהוא."

41. ר' צדוק הכהן מלובלין ברסיסי לילה, אות י"ח, וז"ל,

שורשם כך הם כל ענינם, כדרך שאמרו (סנהדרין צ.) הוא כבר בתחיית המתים לפיכך אין לו חלק וכו', וזהו מצד הבחירה, ומצד הידיעה הוא בהיפך שמי שאין לו חלק בתחיית המתים הוא כופר בתחיית המתים. וכן כל ענין עמלק מקרה בעולם, כי השם יתברך ברא גם כן ענין מקרה, דאין דבר חוץ מהשם יתברך ודבר זה גם כן מהשם יתברך שיהיה מקרה מה שאינו מסודר כפי הסדר שישד, וזהו עמלק, ולפי שהוא מקרה כמו שנאמר אשר קרד, הוא תולה הכל במקרה... וענין הגורל מצינו בתורה ביום הכפורים ובחלוקת הארץ דזהו ענין ישראל לסמוך על גורל להחזיק שאין הדבר במקרה."

"ענין פורים על שם הפור - דקדושת שבת קבוע מהשם יתברך דמקדשו, וקדושת יום טוב וראש חודש ישראל מקדשי, אבל פורים אותו יום זכה בגורל על ידי המן שנבחר למחיית עמלק, כי מיניה וביה אבא וכו' (סנהדרין לט ע"ב), ועל פי עצמו נבחר, על פי הגורל נפל על יום זה שיהיה מוכן למחיית עמלק ולנוח ביום שאחריו ועשה וגו'."

ולכאורה הגורל נראה מקרה, רק הכתוב מעיד (משלי טז, לג) ומה' כל משפטו, דהמקרה גם כן מהשם יתברך, ועל ידי זה הוא עיקר ניצוח עמלק שנאמר בו (דברים כה, יח) אשר קרד, וכן בהמן (אסתר ו, יג) אשר קרהו, שנתלים במקרה, כי כפי

ובפרי צדיק, ענין שושן פורים אות ב', וז"ל, על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור. כבר דקדקנו למה קראו היום על שם הגורל ולא

על שם הנס, ויש לומר הענין דאיתא (סנהדרין מג ע"ב) בעכן שאמר הקב"ה וכי דילטור אני לך

שנאמר במראה אליו אתודע, מה שאין כן הגורל שהוא רק מרצון העליון מעתיקא ואין לדעת המגריל חלק בו, וזה טעם מצות הגורלות בשעירי יום הכיפורים כו'...

וכאן המן מתחלה הטיל גורל שהיה סומך על המקרה, שזה קליפת עמלק דכתיב אשר קרד, לתלות הכל במקרה, ובמדרש רבה (אסתר) על פסוק את כל אשר קרהו בן בנו של קרהו בא עליכם כו'. ואחר כך כשנפל על אדר שמח (כמו שאמרו מגילה יג ע"ב) שהיה סבור שה' יהיה בעזרו חס וחלילה.

וזה שנאמר הפיל פור הוא הגורל, ולפשוטו דפור לשון פרסי ומתרגמו הוא הגורל וכמ"ש האב"ע הוה ליה לומר הוא גורל בלא ה', אבל המכוון שבאמת בעכ"פ או בחלוקת ארץ ישראל שהיה יהושע המטיל גורל בודאי היה הגורל מעתיקא קדישא כנזכר לעיל, מה שאין כן כאן דהמן היה המטיל גורל אמר הכתוב הפיל פור, שהוא רצה להעמיד הדבר על מקרה, אבל באמת הוא הגורל בה' הידיעה, הגורל הידוע מעתיקא, רצון העליון, שבאמת נהפך פור המן לפורינו.

וענין מחיית עמלק צריך להיות על ידי גורל, וכמו שאמרו בפסיקתא חדשה (והובא בילקוט בשלח) לפרשת זכור ויחלוש יהושע הפיל עליהן גורלות, והיינו שלמחיית עמלק שהוא ראשית דקליפה נגדו צריך ענין הגורל שהוא מרצון העליון מעתיקא ראשית דקדושה."

והפיל גורלות כו', ויש להבין מאי נפקא מינה הא הגורל גם כן על פי ה' ולא במקרה חס וחלילה, דאם לא כן מה אמר לו יהושע בבקשה ממך אל תוציא לעז על הגורלות כו', ואם היה במקרה היה טענת עכ"פ טענה טובה, אלא על כרחך שהיה הגורל על פי ה', וכמו שנאמר בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו. וכן מפורש בפסוקים והיה השבט אשר ילכדנו ה' וגו', והמשפחה אשר ילכדנה ה' וגו', והבית אשר ילכדנו ה' וגו', הכל בשם הוי"ה, ומה נפקא מינה אם היה השם יתברך אומר לו מפורש שעכ"פ העובר או שצוהו להפיל גורלות על פי ה'.

אך באמת מצינו בתורה מצות גורל בשעירי יום הכיפורים, אף דשניהן שוין במראה ובקומה ובדמים (כמו שאמרו יומא סב.), ולמה הוצרך הגורל יקח הכהן אחד לה' ואחד לעזאזל. אכן השעיר לעזאזל איתא (בראשית רבה פ' סה) ונשא השעיר - זה עשו איש שעיר, את כל עונותם - עונות תם, והוא שהשם יתברך מברר שהוא החייב בכל חטאי ישראל, שעל ידי הרע שנמצא בו בשרש נכנס גם בלב ישראל השאור שבעיסה, וכתוב הלא אח עשו ליעקב ואוהב את יעקב, והיינו אף שנדמה חס וחלילה במעשיו למעשה עשו, וכן אם מתנהג עשו בנגלה למראה עין כיעקב, השם יתברך דן את הלבבות ומברר שישראל קשורים בשורש בהשם יתברך מה שאין כן עשו. ולזה נצרך גורל שמורה על רצון העליון, דכל שבא בנבואה הוא הארה בדעת הנביא כמו